

caracterizează noua ediție e deci valoarea sporită atribuită lui P în raport cu B, ale cărui lecțiuni nu mai sînt invariabil socotite preferabile, așa cum judecaseră editorii mai vechi, fără excepție.

Un *index nominum et rerum* și o bibliografie exhaustivă completează lucrarea, una din ultimele contribuții științifice ale regretatului profesor din Heidelberg.

D. M. Pippidi

Иордан, О происхождении и деяниях готы — *Getica*. (Памятники средневековой истории народов центральной и восточной Европы). Вступительная статья, перевод, комментарии Е. Ч. Скржинской. Издательство восточной литературы, Moscova, 1960, 435 p.

Volumul pe care colecția sovietică de Monumente ale istoriei medievale a Europei centrale și răsăritene l-a consacrat principalei opere a lui Iordanes, *Getica*, se datorează cercetătoarei E. C. Skrjinskaia. Volumul cuprinde: o prefață care face istoricul edițiilor lui Iordanes și expune principiile care au stat la baza introducerii, comentariului și traducerii, o amplă introducere (« Iordanes și opera sa *Getica*, p. 11—63), traducerea rusă (p. 65—130) și textul latin al *Geticelor* (p. 131—183), însoțite de un minuțios comentariu (p. 183—366). La acestea se adaugă traducerea prefeței lui Iordanes la *Romana* (p. 367 și urm.), două scurte studii asupra fragmentului din Lausanne și a celui din codicele panormitan (p. 369—376), o listă bibliografică (p. 377—387) și indici de nume proprii, nume geografice și nume de popoare din versiunea rusă cit și din textul latin (p. 397—435).

Amploarea și caracterul științific al acestei ediții apar evidente fie și numai din această înșiruire. Deosebit de interesant este în primul rînd studiul introductiv, în care E. C. Skrjinskaia discută principalele probleme ale biografiei lui Iordanes și ale operei sale consacrate istoriei goților.

În problema originii scriitorului, autoarea subliniază categoric faptul că acesta e ostrogot, și nu goto-alan sau got. Raporturile lui cu alanii se mărginesc la aceea că și el și bunicul său au fost notari ai unui șef alan; optînd pentru lectura « Cuius Condacis Alan[orum ducis] Viiamuthis, patris mei genitor Paria, id est meus auus, notarius... fuit » la § 266 din *Getica*, autoarea subliniază tradiția căreia i s-a conformat Iordanes exercitînd profesia de notar pe lângă Guntigis Baza.

În ce privește cronologia biografiei lui Iordanes, cercetătoarea sovietică, fără a face afirmații categorice, acceptă ca fiind cea mai verosimilă opinia lui Friedrich, după care, născut în jurul anului 485, Iordanes a fost notarul lui Guntigis cîndva între anii 505—536. Skrjinskaia consideră ca loc probabil al nașterii istoricului Scythia Minor și Moesia Inferior.

Cu privire la înțelesul în care vorbește Iordanes de a sa *conuersio*, autoarea consideră că Iordanes a trecut de la arianism la ortodoxie, devenind nu călugăr, cum socotea Mommsen, ci *religiosus*, mirean care urma regulile vieții mănăstirești. Fără a exclude posibilitatea ca Iordanes să fi fost episcop, Skrjinskaia demonstrează că el nu a putut în nici un caz ocupa scaunul episcopal din Ravenna, așa cum ne informează unele manuscrise; ea subliniază, pe de altă parte, indiferența totală a istoricului față de disputele teologice ale vremii și în genere față de problemele religioase.

Discutînd valoarea epitetului de *agrammatus* pe care istoricul și-l aplică sieși, autoarea demonstrează că acest termen nu trebuie luat *ad litteram*, și că el se referă probabil la lipsa unei instrucții regulate; studiul operelor lui demonstrează că, pe lângă cunoștințele necesare exercițiului profesiei sale, Iordanes cunoștea limba greacă și era familiarizat cu istoriografia epocii imperiale romane, și chiar cu *Eneida* și *Georgicele*. Proclamarea modestă a propriei ignoranțe se leagă de un obicei răspîndit în scrierile medievale.

Din analiza celor două texte ale lui Iordanes, autoarea ajunge la concluzia că ele au fost scrise în ultimele luni ale anului 550 și în primele luni ale celui următor, pînă la 1 aprilie. O minuțioasă cercetare a evenimentelor anului 551 și a ogîndirii lor în opera lui Iordanes o conduce pe E. Skrjinskaia la concluzia că *Geticele* n-au putut fi scrise în altă parte decît în Italia (p. 61), și anume într-un puternic centru urban supus Bizanțului, nu prea îndepărtat de locul de desfășurare al operațiilor militare — foarte probabil la Ravenna.

În sfîrșit, autoarea discută problema poziției politice a lui Iordanes și sensul operei sale. Pe cît ni se pare, aceasta e contribuția cea mai interesantă și mai personală a introducerii; ea aruncă o lumină nouă asupra *Geticelor*, situate astfel în mijlocul realităților pe care autorul și contemporanii săi le-au trăit. Independent de valoarea ei documentară, opera capătă semnificații mai adînci ca mărturie a unei tendințe politice și a unei ideologii.

E. C. Skrjinskaia pornește de la raportul între opera lui Iordanes și cea a lui Cassiodor, și anume de la problema de a ști de ce s-au păstrat *Geticele* în timp ce cele 12 cărți ale Istoriei lui Cassiodor, mult mai ample, s-au pierdut în întregime. După părerea autoarei, acesta e mai mult decît un simplu joc al întîmplării: cele două opere, tratînd același subiect, reflectau în fapt două puncte de vedere diametral opuse, dintre care cel reprezentat de Iordanes a precumpănit. Reluînd constatarea făcută mai de mult că opera lui Cassiodor tindea să echivaleze gloria goților cu cea romană și să exalte neamul amaliilor, autoarea sovietică consideră insuficiente explicațiile pe care Wattenbach sau Ensslin au încercat să le dea acestei tendințe. Ea socotește că paralela continuă trasată de Cassiodor între geți și romani răspundea acțiunilor lui Teodoric, bazate pe dualismul goto-italic; după reprimarea opoziției «italice» în frunte cu Boethius și Symmachus, această tendință se cerea reafirmată. Așa cum spune E. Skrjinskaia (p. 38), «cartea lui Cassiodor a fost scrisă și pentru întărirea conștiinței naționale (sic!) a ostrogoților, și pentru a-i convinge pe italici că e absolut necesar să trăiască împreună cu barbarii, al căror stat... nu era nici mai rău, nici mai slab decît imperiul».

Aceste idei nu mai sînt nici actuale nici utile spre mijlocul secolului VI; în momentul în care victoria lui Iustinian devenise certă, «supunerea față de împărat... și separarea de acei ostrogoți care se mai opuneau încă... era absolut necesară din punctul de vedere al aristocrației Italiei și chiar al unei părți din cea gotică» (p. 39). Acum i se sugerează lui Iordanes reluarea subiectului tratat de Cassiodor într-un alt sens și îndreptat spre o altă concluzie (p. 39).

Adoptînd idei deja elaborate de partida filo-bizantină din Italia, Iordanes cinstește neamul gotic pentru a aduce mai multă glorie împăratului și imperiului (cf. *Getica*, § 315 și urm.). Răspunzînd în mai mare măsură necesităților vieții politice și cerințelor clasei dominante, conchide autoarea, opera lui Iordanes s-a răspîndit și ne-a putut parveni, spre deosebire de cea a lui Cassiodor, curînd uitată și apoi pierdută.

Valoarea de izvor istoric a operei lui Iordanes nu e pusă în discuție în introducere; în schimb, vastul comentariu ce însoțește textul pas cu pas dă autoarei prilejul de a cîntări însemnătatea fiecărui rînd aproape.

Semnalăm ca deosebit de interesante amplele comentarii privitoare la sarmați (p. 232 și urm.), gepizi (p. 206—208), veneți (p. 209—214), anți (p. 218—220), lacul Mursianus (p. 214—218). Fără a se adresa exclusiv specialiștilor, comentariul e extrem de lămuritor și în problemele generale și în cele de amănunt și dovedește erudiția filologică și istorică a autoarei.

Textul, reprodus după ediția din 1882 datorată lui Mommsen, e însoțit de traducerea în limba rusă datorată tot cercetătoarei E. C. Skrjinskaia; făcută în intenția măturisită de a reda cât mai îndeaproape înțelesul și stilul *Geticelor*, traducerea reprezintă o încercare meritorie de a concilia fidelitatea față de text cu o formă nu excesiv de greoaie sau neclară. Din păcate, textul latin urmează, nu însoțește versiunea rusă, ceea ce îngreuiază și utilizarea ediției și justa apreciere a calităților traducerii.

Anexele dau cititorului o idee asupra problemelor paleografice ridicate de manuscrisele *Geticelor*, iar utilitatea indicilor nu se mai cere subliniată.

Completă și utilă, ediția operei lui Iordanes datorată cercetătoarei sovietice E. C. Skrjinskaia interesează pe toți cei preocupați de fenomenele structurale, politice sau culturale ale antichității tirzii și perioadei de trecere spre feudalism.

Zoe Petre

I. M. TRONSKI, *Древнегреческое ударение*. Moscova-Leningrad, Editura Academiei de Științe a U.R.S.S. 1962, 148 p.

O monografie asupra accentuării grecești la nivelul actual al științei era foarte necesară. Tratatul de accentuare greacă a lui J. Vendryès este vechi de aproape 60 de ani (1904), căci edițiile ulterioare (1929 și 1945) nu aduc nou decât punerea la curent a bibliografiei, iar lucrarea lui I. P. Postgate, *A short guide to the accentuation of ancient Greek*, Londra, 1924, pe lângă faptul că are un caracter introductiv, a rămas aproape necunoscută. Manualul mai recent al lui Ch. Bally (*Manuel d'accentuation grecque*, Berna, 1944), deși conține noi puncte de vedere, rezultate din metodologia școlii geneveze a lui F. de Saussure, are un pronunțat caracter didactic și nu ține seama de achizițiile mai noi, mai ales de teoria fonologică a morelor expusă de R. Jakobson în articolul *Problemele prozodiei grecești* apărut în volumul omagial *Z zagadnień poetyki* tipărit în cinstea lui Kaz. Wóycicky la Wilno în 1937, teorie care a dat posibilitatea rezolvării definitive a problemei locului accentului grec; în plus progresele realizate în ultima vreme în privința accentuării grecești (v. nota 100 de la p. 127 a lucrării prezentate), dar mai ales cele din domeniul accentuării indo-europene (v. în primul rând fundamentala lucrare a lui J. Kurylowicz, *L'accentuation des langues indo-européennes*, Cracovia, 1952, ed. a II-a, 1958), făceau necesară o nouă sinteză.

Cartea profesorului Tronski împlinește în mod strălucit această nevoie. Autorul întrunește în persoana sa un desăvârșit cunoscător al filologiei clasice (ceea ce lipsea în lucrările — altfel deosebit de importante — ale lui R. Jakobson) și un fin lingvist, la curent cu ultimele teorii (lucru care lipsește de obicei filologilor clasici).

Lucrarea are ca introducere un capitol despre *Cantilalea vocalelor și a silabelor în limba greacă*, în care se arată că specificul accentului grecesc depinde nu numai de opoziția de înălțime a vocalei sau de opoziția între silabe lungi și scurte, evidentă în metrică, ci și de existența în silabele lungi a două unități mai mici, morele, opuse una celeilalte după cum accentul stă pe prima sau pe a doua. Opoziția silabelor lungi și scurte concepută ca 2:1 more este pur fonologică și nu absolută, morele nefiind obligatoriu izocrone. De aici rezultă faptul că silabele închise, terminate într-o consoană implozivă, contează ca avînd două more, chiar dacă vocala